

Research Paper

Evaluation of the Role of the Higher Education System in Political Geography and Scientific Internationalization of the Islamic Republic of Iran

Mohammad Javad Moheban¹, Mohammad Reza Ghaedi^{*2}, Mohammad Reza Dehshiri³, Mohammad Kazem Kaveh Pishghadam²

1. Department of political science, Kish International Branch, Islamic Azad University, Kish Island, Iran
2. Associate Professor, Department of Political Science and International Relations, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.
3. Professor of the Department of International Relations, Faculty of International Relations of the Ministry of Foreign Affairs, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Abstract

PP: 237-249

Use your device to scan and read the article online

Keywords: *Scientific Policy Making, Executive Policy Making, Political Geography, Higher Education, Islamic Republic of Iran.*

Political geography and internationalization of higher education has become a necessary strategy for governments on the one hand in order to properly face the phenomenon of globalization and on the other hand due to its benefits in political, economic, cultural-social and scientific dimensions. . The purpose of this research is to evaluate the role of the higher education system of the Islamic Republic of Iran in the political geography and internationalization of science in the Islamic Republic. In terms of orientation, this research is based on conceptualization and with a qualitative approach and scientific and operational theoretical coding in the higher education system. In order to collect data from the descriptive-analytical method, using the analysis of the data collected in the library method. Finally, a summary of the results showed; The diversity of educational groups from scientific conditions, the anomalies of scientific institutions and the selective view of policymakers are among the interfering conditions of Iran's higher education system in different geographical regions of Iran, which lead to the creation of an evidence-based monitoring system in the policy-making process Existing weaknesses and threats are turned into potential opportunities.

Citation: Moheban, M. J., Ghaedi, M. R., Dehshiri, M. R., & Kaveh Pishghadam, M. K . (2023). **Evaluation of the Role of the Higher Education System in Political Geography and Scientific Internationalization of the Islamic Republic of Iran.** *Geography(Regional Planning)*, 13(51), 237-249.
DOI: 10.22034/JGEOQ.2023.412848.4062
DOR: 20.1001.1.22286462.1402.13.51.14.6

* **Corresponding author:** Mohammad Reza Ghaedi, **Email:** Ghaedi1352@gmail.com

Copyright © 2023 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

The higher education policy system in Iran remains ensnared in a detrimental cycle of ineffective policies and is confronted with the peril of "the death of policy within the higher education policy" (Ebrahim Abadi, 2015). Despite the logical imperative to change the policies of the higher education system (Mardukh Rouhani, 2014), not only is there a lack of planning for higher education (Ajlali, 2014), but also a noticeable absence of a serious commitment to utilizing this evidence is discernible. Moreover, when viewed from the perspective of the country's higher education policy, the development and adjustment of policies (Ebrahim Abadi, 2015) and the transition from the policies of the current political model to the establishment of an evidence-based policy model, grounded in "relying on causal thinking based on valid scientific and social research" (Farastkhah, 2012) in this essential area, is imperative. Consequently, it is frequently observed that the research findings from knowledge production institutions in the field of higher education are seldom integrated into policymaking and decision-making processes. In fact, a kind of disparity has emerged in the decision-making process in this area, leading to the absence of a suitable model aligned with current trends and a deficiency in effective policies within Iran's higher education (Abassi and Ahmadi, 2016). The present research endeavors to find a clear pathway to evaluate the higher education system in Iran, incorporating policymaking and scientific internationalization. The goal is to steer away from haste and the repetition of past mistakes, offering a deeper understanding of the country's problems and challenges in higher education. In this regard, the current research, with its innovation, comprehensiveness, nativeness, and implementation, simultaneously addressing most of the effective components in evidence-based policymaking in higher education, seeks to answer the question: What constitutes the native model of evidence-based policymaking in Iran's higher education system?

Methodology

The present study is an applied research employing a qualitative approach. A descriptive-analytical method is utilized to examine the policy process of scientific internationalization within the country's higher education system. The research places a particular emphasis on the method of library study, making use of upstream documents and materials available in the Ministry of Science, including regulations, policy guidelines, and approvals from relevant meetings.

Results and Discussion

The current research addresses this challenge by seeking to evaluate Iran's higher education system, focusing on policymaking and scientific internationalization. With a qualitative, descriptive-analytical approach, the study employs a library-based methodology, drawing from upstream documents, ministry regulations, policy guidelines, and related meeting approvals.

In essence, the research aims to guide higher education through a comprehensive, native, and innovative approach. By considering key components of evidence-based policymaking, the study addresses the fundamental question: What is the native model of evidence-based policymaking for Iran's higher education system?

This applied research strives to provide a clear evaluation of Iran's higher education system, emphasizing policymaking and scientific internationalization. The intention is to navigate the path of higher education with a deeper understanding of the country's challenges, avoiding past mistakes, and optimizing available resources. The study's uniqueness lies in its comprehensive and native approach, offering insights into effective components of evidence-based policymaking.

Conclusion

The current research aims to assess the role of the higher education system in the country through the lenses of policy-making and scientific internationalization. Evaluation, shaped by the policy-making process, is succinctly defined as "the continuation of a practice in a systematic way." Consequently,

the final evaluation of the research forms a connected cycle, reflecting the author's emphasis on the levels of scientific and executive internationalization. This emphasis is critical in establishing the necessary prerequisites and platforms for enhancing the national higher education system and realizing internationalization as a purposeful, continuous, and ongoing process. Higher education has undertaken the responsibility of nurturing the country's leaders, managers, and specialists. It is evident that tapping into hidden and forgotten capacities and expertise within higher education can contribute to a more promising future. However, higher education faces specific challenges. Formulating appropriate policies can transform weaknesses in the mentoring

culture, the stagnation in the approval policy of the higher education system, and international competition in higher education into strengths. In summary, the present research contends that evaluating higher education in the country regarding policy-making and scientific and executive internationalization requires the establishment of a scientific monitoring system rooted in policy-making. Fostering an international culture across various levels is crucial. The implementation should steer clear of biases, prejudices, and subjective judgments, instead prioritizing realism and societal needs. This approach is particularly vital for compiling appropriate policies for higher education, especially within universities.

References

1. Abbasi, K. (1999). The World Bank and World Health: Focus on South Asia II-India and Pakistan. *British Medical Journal*, 318, 1132-1135.
2. Abbasi, T., & Ahmadi, H. (2017). Development of a Model for Measuring Consistency of Policies in the Field of Sciences, Research, and Technology. *Journal of Public Policy*, 3(2), 117-133, [In Persian].
3. Alavani, H. (2000). Structural Barriers to the Implementation of Development Programs in Iran. *Management and Development Journal*, 7(4), [In Persian].
4. Alavani, M. (2007). *Public Policy-making Process*. Tehran: Allameh Tabataba'i University Press, [In Persian].
5. Altbach, P., Reisberg, L., & Rumbley, L. (2009). *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. A Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education*. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
6. American Council on Education. (2011). *Strength Through Global Leadership and Engagement: U.S. Higher Education in the 21st Century. Report of the Blue Ribbon Panel on Global Engagement*. Washington, DC: American Council on Education.
7. Amiri Farh Abadi, J., et al. (2016). *Pathology of Policy-making Process in the Higher Education System of Iran*. *Interdisciplinary Studies Journal*, 8(4), 139-171, [In Persian].
8. Asghari, F. (2016). Evaluation of the Current System of Higher Education: The Necessity of Internationalization of Universities in Iran. In *Iranian National Congress on Higher Education* (pp. 1-15). Tehran: University of Tehran, [In Persian].
9. Babaei, S., & Tavakoli, G. (2015). Developing a Process Model for Policy-making in Government Organizations. *Journal of Public Policy*, 1(3), 29-53, [In Persian].
10. Babaei, S., & Tavakoli, G. (2017). Rationality Analysis in the Public Policy-making Process. *Journal of Public Policy*, 1(3), 63-82, [In Persian].
11. Farastakhah, M. (2013). Critique of the Higher Education Policy-making Model in Iran. Available at <http://farastakhah.blogspot.com>, [In Persian].
12. Haddad, V., & Dameski, T. (2009). *Planning Process, Policy-making in Education*. (G. Grayinejad & R. Kazem, Trans.). Tehran: Madreseh Publications, [In Persian].
13. Haddad, W., & Demsky, T. (1995). *Education policy-planning process: An applied framework*. Paris: UNESCO, International Institute for Educational Planning.

14. Hoy, W. K., & Tarter, C. J. (2008). Administrators solving the problems of practice. Boston, MA: Pearson Education, Inc.
15. Hudzik, J. K. (2013). Changing Paradigm and Practice for Higher Education Internationalisation. In H.de Wit, An introduction to higher education internationalization (47-60). Milano: Centre for Higher Education Internationalization . Universita Cattolica Del Sacro Cuore.
16. Khorsandi, A. (2016). International Higher Education: Strategies and Possibilities. Cultural and Social Studies Research Center, [In Persian].
17. Knight, J. (2015). New rationales driving internationalization. International Higher Education, (34).
18. Malek Mohammadi, H. (2014). The Ill-Balanced Triangles of the Islamic States in Crisis. The Quarterly Journal of Political Studies of Islamic World, 3(8.9), 121-127.
19. Ministry of Science, Research, and Technology. (2016). International Scientific Collaborations (Statistics Report), [In Persian].
20. Qiang, Z. (2003). Internationalization of Higher Education Toward a Conceptual Framework. Policy future in Education, 1(2), 248-70.
21. Salar Amli, H. (2015). Challenges and Opportunities for Internationalization of Higher Education in the Post-JCPOA Era. In Internationalization Seminar in Iran and Prospective Policy (pp. 259-27). Research Center for Cultural and Social Studies, Ministry of Science, [In Persian].
22. Vahid, M. (2009). Public Policy. Mizaan Publications, [In Persian].
23. Van Damme, D. (2002) Higher Education in the Age of Globalization, UNESCO/IAU, Globalization and the Market in Higher Education: Quality, Accreditation and Qualification, <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002277/227729E.pdf>
24. Walt G, Gilson L (1994). Reforming the health sector in developing countries: the central role of policy analysis. Health policy and planning. 9(4), 353-370.
25. Walt, G.(1994). Health Policy-An Introduction to Process and Power. Zed Book. London.
26. Zolfaghari, A.; sabran, S.; Zolfaghari, A. (2009). Internationalization of higher education: Challenges strategies, policies and programs. US-China Education Review, 6(5) (Serial No.54).

فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)

دوره ۱۳، شماره ۵۱، تابستان ۱۴۰۲

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Journal Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

مقاله پژوهشی

ارزیابی نقش نظام آموزش عالی در جغرافیای سیاسی و بین‌الملل‌سازی علمی جمهوری اسلامی ایران

محمد جواد محبان - گروه علوم سیاسی، واحد بین‌المللی کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران.
محمد رضا قاندى* - دانشیار گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.
محمد رضا دهشیری - استاد گروه روابط بین‌الملل، دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه، تهران، ایران.
محمد کاظم کاوه پیشقدم - دانشیار گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

چکیده

جغرافیای سیاسی و بین‌المللی‌سازی آموزش عالی از یک سو به منظور مواجهه مناسب با پدیده جهانی شدن و از سوی دیگر بدلیل منافع حاصل از آن در ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و علمی، به یک استراتژی ضروری برای دولت‌ها تبدیل شده است. هدف پژوهش حاضر، ارزیابی نقش نظام آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران در جغرافیای سیاسی و بین‌المللی‌سازی علمی در جمهوری اسلامی توجه نموده است. این پژوهش از لحاظ جهت‌گیری در پی مفهوم پردازی و با رویکرد کیفی و کدگذاری نظری علمی و اجرایی در نظام آموزش عالی است. به منظور گردآوری داده‌ها از روش توصیفی - تحلیلی با استفاده از تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده به روش کتابخانه‌ای می‌باشد. در نهایت، خلاصه‌ای از نتایج نشان داد؛ تنوع گروه‌های آموزشی از شرایط علمی، ناهنجارهای نهادینه علمی و نگاه گزینشی خط مشی‌گذاران از شرایط مداخله‌گر نظام آموزش عالی ایران در مناطق مختلف جغرافیای ایران است که از طریق ایجاد نظام پایش مبتنی بر شواهد در فرایند خط مشی‌گذاری در نظام آموزش عالی منجر به تبدیل ضعف‌ها و تهدیدهای موجود به فرصت‌های بالقوه می‌شود.

اطلاعات مقاله

شماره صفحات: ۲۴۹-۲۳۷

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

سیاست‌گذاری علمی، سیاست‌گذاری اجرایی، جغرافیای سیاسی، آموزش عالی، جمهوری اسلامی ایران.

استناد: محبان، محمد جواد؛ قاندى، محمد رضا؛ دهشیری، محمد رضا؛ کاوه پیشقدم، محمد کاظم. (۱۴۰۲). ارزیابی نقش نظام آموزش عالی در جغرافیای سیاسی و بین‌الملل‌سازی علمی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)، ۱۳(۵۱)، صص ۲۳۷-۲۴۹.

DOI: 10.22034/JGEOQ.2023.412848.4062

DOR: 20.1001.1.22286462.1402.13.51.14.6

مقدمه

در دنیای در حال تغییر امروز، جهانی‌سازی فرایند آموزش، موجب ارائه ایده بین‌المللی شدن آموزش عالی خصوصاً در کشورهای در حال توسعه شده است. (ذوالفقاری و همکاران، ۲۰۰۹) دلایل منطقی برای بین‌المللی‌سازی را با توجه به تغییرات و چالش‌های پیش روی آموزش عالی، در دنیایی که بیش از پیش جهانی است، ضروری می‌داند. بین‌المللی‌سازی را در بردارنده سیاست‌ها و برنامه‌های گوناگونی بیان می‌کند که دانشگاه‌ها و کشورها در واکنش به جهانی شدن به کار برده‌اند.

آموزش علمی از بنیادی‌ترین و مؤثرترین نهادهای اجتماعی است که در چگونگی وضعیت کنونی و آینده جامعه نقشی بی‌بدیل دارد. نگاه ویژه جامعه به تعلیم و تربیت و به دنبال آن، رسیدن به اهداف نظام جمهوری اسلامی ایران براساس این نگرش، تنها از طریق آموزش و پرورشی هدفمند، پویا، فعال و با نشاط آرمان‌های انقلاب اسلامی محقق خواهد شد. نظام آموزشی عالی کشور برای تحقق اهداف و آرمان‌های تعیین شده هستند که تقریباً از صد سال گذشته در قالب‌هایی جدید تأسیس شده، به صورت فزاینده‌ای در سرتاسر جهان گسترش یافته‌اند.

در دنیای در حال تغییر امروز، جهانی‌سازی فرایند آموزش، موجب ارائه ایده بین‌المللی شدن آموزش عالی خصوصاً در کشورهای در حال توسعه شده است (ذوالفقاری و همکاران، ۲۰۰۹). نایت (۲۰۱۵) دلایل منطقی برای بین‌المللی‌سازی را با توجه به تغییرات و چالش‌های پیش روی آموزش عالی، در دنیایی که بیش از پیش جهانی است، ضروری می‌داند. آلتیخ و همکاران (۲۰۰۹) بین‌المللی‌سازی را در بردارنده سیاست‌ها و برنامه‌های گوناگونی بیان می‌کند که دانشگاه‌ها و کشورها در واکنش به جهانی شدن به کار برده‌اند. (وندام، ۲۰۰۲) بین‌المللی شدن را پاسخی به فرصت‌ها و چالش‌های جهانی شدن می‌داند (کیانگ، ۲۰۰۳) و بین‌المللی شدن آموزش عالی را یکی از راه‌های واکنش به جهانی شدن و همزمان، احترام به فردیت ملت‌ها مطرح می‌کند. بر اساس تعریف شورای آموزش آمریکا (۲۰۱۱) «بین‌المللی‌سازی طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های علمی و عملی است که به افراد برای فهم بهتر محیطی که در آن زندگی می‌کنند، ارتباط با افرادی و رأی مرزهای کشور خودشان، و دستیابی به درک درستی از نظام‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی دیگر ملت‌ها و تعاملات بین ملت‌ها کمک می‌کند». براساس دیدگاه هودزیک (۲۰۱۳) بین‌المللی شدن یک راه مستمر و بی‌پایان و نیازمند سازگاری مستمر آموزش عالی با تغییرات دائمی محیط جهانی براساس فرست‌ها و چالش‌ها است. خورسندی (۱۳۹۵) بین‌المللی شدن را عاملی برای تبیین فعل و انفعال‌ها و فراز و فرودهای نظام‌های آموزش عالی و به‌سازی هویت دانشگاه امروزی عنوان می‌کند.

در عصر حاضر برخورداری از سیستم آموزش عالی به عنوان پاشنه آشیل توسعه همه جانبه و پویایی آن، ابزاری برای مقابله با بحران‌های پیش رو و متضمن برآورده‌سازی نیازهای جوامع به شمار می‌آیند. به طوری که دارا بودن این امتیاز معیار و متری برای سنجش پیشرفت و توسعه در کشورهای گوناگون و ابزاری قدرتمند در تمایز کشورها از درجه توسعه یافتگی و یا عقب ماندگی است. (هادی پیکانی، ۱۳۸۸) بنابراین بهره‌گیری از رویکردی نوین، کارا و اثربخش در خط مشی‌گذاری آموزش عالی که از شواهدی همچون شواهد کیفی، کمی، توصیفی، تجربی و شواهد موجود حاصل از پژوهش‌های هم‌سنخ بهره بگیرد ضرورت استفاده از رویکرد خط مشی‌گذاری مبتنی بر شواهد را در کشور حیاتی می‌سازد.

نظام خط مشی‌گذاری آموزش عالی در ایران همچنان در یک دور تسلسل باطل خط مشی‌گذاری ناکارآمد قرار دارد و با خطر "مرگ خط مشی در خط مشی‌گذاری آموزش عالی" (ابراهیم آبادی، ۱۳۹۵) روبروست که علیرغم وجود منطقی در ضرورت دگرگونی خط مشی‌گذاری نظام آموزش عالی (مردوخ روحانی، ۱۳۹۴) نه تنها هیچ برنامه‌ریزی برای آموزش عالی در آن وجود ندارد (اجلالی، ۱۳۹۲) بلکه هیچ عزمی جدی برای بهره‌گیری از این شواهد در بدنه آن مشاهده نمی‌شود حال آن که حتی از نگاه خط مشی‌گذاری آموزش عالی کشور نیز تحول و تعدیل خط مشی‌گذاری (ابراهیم آبادی، ۱۳۹۵) و حرکت از خط مشی‌گذاری مدل سیاسی فعلی به سوی استقرار مدل خط مشی‌گذاری مبتنی بر شواهد با "تکیه بر تفکری علی و مستظهر به پژوهش‌های معتبر علمی و اجتماعی" (فراستخواه، ۱۳۹۲) در این حوزه ضرورتی حیاتی می‌باشد.

نتیجه این که اغلب مشاهده می‌شود که یافته‌های پژوهشی نهادهای تولید دانش در قلمرو آموزش عالی به ندرت در خط مشی‌گذاری و تصمیم‌گیری به کار بسته می‌شود. در واقع نوعی ناهمگرایی در فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری در این قلمرو

پدید آمده است که موجب شد آموزش عالی ایران با روند کنونی و نبود خط مشی‌گذاری مناسب از مدل مناسب برخوردار نمی‌باشد (عباسی و احمدی، ۱۳۹۶).

پژوهش حاضر در تلاش است با سیاست‌گذاری و بین‌المللی‌سازی علمی و اجرایی، راهی روشن برای ارزشیابی نظام آموزش عالی در ایران قرار دهد تا به دور از هرگونه شتابزدگی و تکرار اشتباهات گذشته با درک عمیق‌تر و ریشه‌ای از مشکلات و مسائل کشور، حوزه آموزش عالی را در مسیر هدایت و استفاده بهینه از منابع موجود قرار دهد. در این راستا پژوهش حاضر، با دارا بودن نوآوری؛ جامعیت، بومی بودن و اجرایی بودن آن که همزمان به اغلب مؤلفه‌های مؤثر در سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد در آموزش عالی توجه می‌نماید، در پی پاسخگویی به این سؤال می‌باشد که مدل بومی سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد در سیستم آموزش عالی ایران کدام می‌باشد؟

مبانی نظری

از حیث دانشی، دو متغیر «ساخت قدرت سیاسی» و «توسعه آموزشی» در کانون گرایش‌های تخصصی علم جغرافیا قرار دارند و از جنبه عملی نیز واقعیات فضای جغرافیایی رابطه وثیقی با هر دو متغیر پیش گفته دارند. در نظریات متقدمین آموزش توسعه از متغیر ساخت قدرت سیاسی، به عنوان یکی از عوامل اصلی تعیین‌کننده رشد و تداوم کشور یاد شده است. ساخت قدرت آموزشی، ناظر بر وضعیت و فضایی است که در آن روابط و شبکه‌های قدرت در محیط اجتماعی و فرایند تاریخی، تحت تأثیر شرایط جغرافیایی بر ساخته شده‌اند. ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های نهادی ساخت قدرت سیاسی را می‌توان، اصلی‌ترین عوامل مؤثر در توسعه آموزش در جمهوری اسلامی ایران دانست.

نظام اجرا، نظارت، ارزیابی و به روزرسانی نقشه جامع علمی کشور اتخاذ تدابیر لازم در لایه‌های مختلف نظام علم و فناوری و ترسیم صحیح و شفاف گردش فعالیت‌ها و تعاملات در میان اجزای نظام، ضامن اجرای نقشه و ارتقای بهره‌وری کشور در این زمینه است. همچنین حفظ و استمرار کارکرد نقشه جامع علمی مستلزم پایش و مراقبت از پیشرفت اجرای نقشه در افق زمانی پیش‌بینی شده برای آن و مراقبت از صحت و اعتبار اجزای مختلف نقشه است. این پایش و مراقبت باید به گونه‌ای باشد که جهت‌گیری نظام اجرایی نقشه برای دستیابی به اهداف آن حفظ شود و در صورت بروز هرگونه تغییرات اثرگذار در مفروضات و اوضاع محیطی، این تغییرات در کوتاهترین زمان شناسایی و آثار آن تحلیل شود و مراجع مربوط اقدامات اصلاحی مورد نیاز را به تصویب برسانند. به این منظور:

۱. سیاست راهبردی اجرای نقشه جامع علمی کشور با ایجاد سازوکارهای لازم و استفاده از نهادهای مختلف، ضمن انجام تصمیم‌گیری‌های لازم و ابلاغ مصوبات، وظیفه نظارت بر تحقق اهداف نقشه و ارزیابی پیشرفت کار را بر عهده دارد.
۲. ارزیابی نقشه جامع علمی کشور پس از تصویب و ابلاغ نقشه جامع علمی در فواصل زمانی خاص به تکمیل و به روزرسانی اولویت‌های علم و فناوری کشور، ارائه اسناد ملی مربوطه و تعیین نوع پشتیبانی در هر زمینه اقدام کند.
۳. در راستای اجرای نقشه جامع علمی کشور، دستگاه‌های ذیربط گزارش وضع موجود علم و فناوری کشور را براساس شاخص‌های نقشه جامع علمی کشور طی یکسال تدوین شده و علاوه بر آن این ارزیابی وضع موجود علم و فناوری کشور را هر ساله بر اساس آخرین شاخص‌ها تدوین می‌شود و به شورای عالی انقلاب فرهنگی تسلیم می‌گردد.
۴. سیاست راهبردی اجرای نقشه جامع علمی کشور با رصد وضعیت پذیرش دانشجو در رشته‌ها و مقاطع تحصیلی در دانشگاه‌های دولتی و غیردولتی سالیانه گزارش میزان نیاز کشور به این رشته‌ها و مقاطع را با توجه به اولویت‌های ملی، تهدیدها، فرصت‌ها و امکانات کشور تهیه کند و به همراه گزارش اقدامات خود برای اصلاح وضع موجود، به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه می‌نماید.

۶. تمام دستگاه‌های اجرایی موظف‌اند در چارچوب سیاست‌های اجرایی ستاد راهبردی اجرای نقشه جامع علمی، طرح‌ها و برنامه‌های خود را برای اجرای این نقشه تدوین و برای بررسی و تصویب به ستاد تسلیم نمایند. ستاد موظف است میزان پیشرفت و عملکرد طرح‌ها و برنامه‌های ارائه شده دستگاه‌های اجرایی را در فواصل یکساله به شورای عالی انقلاب فرهنگی گزارش نماید.

۷. شورای عالی انقلاب فرهنگی در صورت نیاز برای اصلاح و تصویب قوانین با مجلس شورای اسلامی تعامل خواهد داشت.

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نوع کاربردی با رویکرد کیفی است و در این تحقیق از روش توصیفی - تحلیلی به منظور ایجاد سهولت در بررسی فرآیند سیاست‌گذاری بین‌الملل‌سازی علمی در نظام آموزش عالی کشور و با تأکید بر روش مطالعه کتابخانه‌ای و استفاده از اسناد بالادستی، مستندات موجود در وزارت علوم، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های سیاستی، مصوبات جلسات مرتبط استفاده گردیده است.

بحث و یافته‌های تحقیق

در بخش یافته‌ها به اختصار به محتوا و زمینه اشاره و سپس بطور مفصل به نقش سیاست‌گذاری بین‌الملل‌سازی علمی در نظام آموزش عالی کشور اشاره خواهد شد. آشنایی با این مؤلفه‌ها امکان فهم بهتر تحلیل آموزش عالی کشور در چرخه بین‌المللی سازی علمی و اجرایی را آشکار می‌سازد.

ویژگی‌های جغرافیای سیاسی ایران در ارتباط با آموزش عالی

در میان عوامل جغرافیایی، عناصر و متغیرهای «جغرافیای سیاسی»، وثیق‌ترین ارتباط متقابل را با برون‌دادهای ساخت قدرت سیاسی، از قبیل توسعه آموزش عالی کشور را دارند. بررسی کیفیت و نتایج برنامه‌های آمایش و سازماندهی سیاسی آموزشی نشان می‌دهد که سیاست‌های آمایش منطقه‌ای و مدیریت سیاسی آموزشی به اهداف توسعه‌ای خود نرسیده و در موارد زیادی به عامل اصلی عدم تعادل و توازن نظام منطقه‌ای تبدیل شده است. در ایران طرح‌ها و برنامه‌های مختلفی از سال ۱۳۴۳ تاکنون با عنوان آمایش سرزمین تدوین و اجرا شده است. از زمان شروع این برنامه‌ها تاکنون نه تنها عدالت جغرافیایی آموزش عالی شکل نگرفته، بلکه بر شکاف آموزش بین نواحی جغرافیایی و شکل‌گیری ساختار آموزشی در مقیاس‌های مختلف کالبدی، محلی، منطق‌های و ملی افزوده شده است. از مسائل و چالش‌های دیگر برنامه‌ریزی آمایش سرزمین در ایران، فقدان الگوی آموزشی مناسب در آمایش بومی است. برآیند نیروهای مرکزگرا، مانند عناصر فرهنگی فراگیر تمدنی، زبانی و تاریخی یا پیوستگی طبیعی هسته مرکزی فلات ایران و نیروهای گریز از مرکز جغرافیای سیاسی، مانند افتراقات قومی و نژادی سبب شده تا در اکثر مقاطع، موضوعات سیاسی و امنیتی و آموزشی، دستیابی به توسعه متوازن منطق‌های و بهره‌وری از عوامل علمی، متناسب با توان منطق‌های کشور را دچار انحراف کند. هرچند در این شرایط برخی مناطق کشور، به دلایل پیش گفته از توسعه پرشتاب و اجرای برنامه‌های آموزشی و توسعه‌ای که در مواردی تناسبی با مقدرات اکولوژیکی آن نیز ندارند، برخوردار شده‌اند که خود تعارضات دیگری را بر روند توسعه آموزش عالی تحمیل کرده است.

محتوای بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران

تحولات مدیریت و برنامه‌ریزی دانشگاهی به ویژه مسأله بین‌المللی‌سازی دانشگاه‌ها بیانگر وجود دگرگونی و فراز و فرودهایی بوده که استراتژی‌های آن بعد از ظهور انقلاب اسلامی قابل بررسی در چهار موج یعنی موج اول (الگو برداری توأم با تغییر گرایش به سمت تمرکزگرایی از دیگر نظام‌های آموزش عالی دنیا،) موج دوم (باز ساختاری با تغییر گرایش به سمت تمرکززدایی،) موج سوم (دوره رشد کمی آموزش عالی توأم با برگشت به تمرکزگرایی،) موج چهارم (دوره تلاش برای ساماندهی و کوشش برای دستیابی به پایداری و توسعه دانشگاه اما در یک فضای مبهم و آشفته ناشی از بحران و ناکارآمدی تجربه شده دانشگاه) می‌باشد.

فهم اولیه از محتوای سیاست بین‌المللی‌سازی با اسناد، قوانین، آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و شرح فعالیت‌های داخلی مراکز، دفاتر و شوراهای مرتبط محقق شد. آموزش عالی ایران، بین‌المللی‌سازی را براساس اسناد بالادستی مندرج در قانون اساسی، برنامه

های پنج ساله، سند چشم انداز، سیاست‌های کلی علم و فناوری و سند جامع علمی کشور در رأس فعالیت‌های سیاستی خود قرار داده است.

شورای سیاستگذاری بین‌المللی کردن آموزش عالی به عنوان بالاترین شورای تصمیم گیر و رسمی، «بین‌المللی شدن آموزش عالی را روند به هم تنیده کارکردهای آموزشی، پژوهشی، خدمات تخصصی و دیگر کارویژه‌های دانشگاهی در سطوح محلی، ملی، منطقه‌ای و جهانی» تعریف نموده و بر اساس آن رویکردها و استراتژی‌های لازم را تعیین کرده است. «راه‌اندازی و توسعه دیپلماسی علمی و فناوری از طریق همکاری‌های دانشگاهی، تبادل استاد و دانشجو به منظور جذب سرمایه اجتماعی، اقتصادی، هم سرمایه تبلیغی و فرهنگی برای کشور با هدف حفظ منافع ملی، افزایش کیفیت علمی و گسترش توانمندی کشور در منطقه و سطح بین‌الملل» که بطور مستمر در سخنرانی‌های سیاستگذاران وزارت علوم از جمله سالار آملی (۱۳۹۴) به آن اشاره شده است، به اختصار مشخص‌کننده دلایل اصلی سیاستگذاران در بین‌المللی‌سازی است. استراتژی‌های اعلام شده برای تحقق اهداف فوق عبارت است از «جذب دانشجویان و اساتید خارجی، پیاده کردن برنامه‌های آموزشی مشترک مانند استفاده از استاد راهنمای مشترک و ... همکاری با ایرانیان مقیم خارج کشور، اعطای فرصت مطالعاتی به اساتید یا فارغ‌التحصیلان خارجی داوطلب یا داوطلبان ایرانی مقیم خارج از کشور، عملیاتی کردن تفاهم نامه‌های امضا شده، انجام پروژه‌های مشترک پژوهشی توسط استادان ایران و خارجی، افزایش فرصت‌های مطالعاتی استادان ایرانی، انعقاد پروژه‌های بزرگ بین‌المللی و افزایش شرکت های علم و فناوری» (وزارت علوم، ۱۳۹۵).

براساس داده‌های پژوهش کمترین چالش مورد اشاره در این بخش به چشم می‌خورد. تعاریف، اهداف و دلایل اگرچه در مواردی پراکنده اما از انسجام نسبی برخوردار است. در این بخش یکی از چالش‌های پر استناد که توسط مشارکت‌کنندگان مطرح شد ابهام و عدم همخوانی محتوای اسناد بالادستی در سطح عملیاتی است، منع آموزش به زبان غیر فارسی در دانشگاه‌های کشور بر اساس قانون اساسی یکی از این چالش‌هاست.

زمینه بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران

گام اول در چرخه سیاستگذاری، تحلیل وضعیت موجود (حداد و دمسکی، ۱۹۹۵) به منظور آگاهی از زمینه‌ای است که سیاست در آن اجرا می‌شود. در چرخه بین‌المللی‌سازی نیز، دوویت (۲۰۰۲) تحلیل زمینه را به عنوان مرحله‌ای لازم و ضروری به چرخه بین‌المللی‌سازی نایت (نایت، ۱۹۹۴) اضافه و آن را مقدمه برنامه‌ریزی و اجرا در بین‌المللی‌سازی ذکر کرده است. براساس این رویکرد هر کشوری و حتی هر دوره زمانی برنامه‌ریزی سیاستی خاص را می‌طلبد که تا حد زیادی به شرایط خاص کشور در آن برهه مربوط می‌شود. این امر به سیاستگذاران در انتخاب سیاست‌های مناسب و همچنین گزینه‌های جایگزین در صورت تغییر وضعیت کمک خواهد نمود. فراستخواه (۱۳۹۲) در ارائه تعریفی از سیاست به ارائه گزینه‌های بدیل برای تصمیم‌گیری به شرایط و موقعیت اشاره دارد.

تحلیل زمینه براساس دیدگاه والت و گلسون (۱۹۹۴) به این پرسش اساسی پاسخ خواهد داد که سیاست در چه زمینه‌ای اجرا خواهد شد.

از نظر والت و گلسون (۱۹۹۴) زمینه در دو سطح کلان ۲۸ و خرد ۲۹ قابل تحلیل است. از آنجاییکه سیاست بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، در سطح ملی تعریف شده است، تحلیل سطح کلان باید شامل ارزیابی وضع موجود کشور از ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و در سطح خرد شامل وضعیت آموزش عالی کشور از ابعاد و زوایای مختلف باشد. بسیاری از چالش‌های مطرح شده درباره بین‌المللی‌سازی، براساس تجربیات مشارکت‌کنندگان در پژوهش، متأثر از اختلال در هر دو سطح خرد و کلان است. براساس داده‌ها، در سطح دانشگاه‌ها با چالش فراوانی از سوی دانشجویان خارجی و مدیران دانشگاهی مواجه شدیم که بسیاری از این چالش‌ها مشکل آموزش عالی ایران در سطح ملی است. مواردی مانند نظام آموزشی متمرکز، مستقل نبودن دانشگاه، حاکمیت سیستم بوروکراتیک، بروز نبودن دانش استادان، عدم برخورداری دانشگاه از امکانات و تسهیلات دانشگاهی، بودجه اندر و ... این چالش‌ها اگرچه تکراری و در مطالعات مختلف به آن اشاره شده است، اما از این رو دارای اهمیت است که سیاستگذاران و تصمیم‌گیران آموزش عالی را با این واقعیت روبرو می‌سازد که اجرای

سیاست بین‌المللی‌سازی در وهله اول نیازمند بهبود وضعیت کنونی نظام آموزش عالی ایران است. (اصغری، ۱۳۹۵) «عدم پذیرش و آمادگی استادان برای بین‌المللی‌سازی، عدم پذیرش دانشجویان خارجی، خصوصاً از برخی از کشورها توسط دانشجویان ایرانی، کمبود کارکنان مجرب، ناکافی بودن تسهیلات دانشگاه، کمبود تجهیزات دانشگاهی، امکانات ناکافی خوابگاه‌ها، کمبود تجهیزات و دانش فنی، نداشتن ساختار سازمانی مناسب برای ارتقا و گسترش همکاری‌های بین‌المللی، رویه‌ها و قوانین (پرداخت حقوق به دلار و ...)، مستقل نبودن دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی در جذب استاد و دانشجوی خارجی، فقر اطلاعاتی از فعالیت‌های در حال انجام بین‌المللی در سطح دانشگاه‌ها، پراکنده کاری، عدم عضویت مؤثر دانشگاهیان در انجمن‌های علمی خارج از کشور، کمبود اعتبارات علمی برای شرکت در مجامع و تعداد اندر فرصت‌های مطالعاتی و عدم استفاده درست از فرصت‌ها، کمبود اعتبار برای ارتقای فناوری دانشگاه، تعداد اندر فعالیت‌های فرهنگی برای دانشجویان خارجی، و موارد مشابه دیگر در حوزه‌های فناوری مانند میزان دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی، پهنای باند، سرعت اینترنت و میزان فیلترینگ» از دیگر موارد قابل اشاره توسط مشارکت‌کنندگان است که به نوعی انعکاس چالش‌های موجود در داخل نظام آموزش عالی ایران است. براساس داده‌های پژوهش، خارج از محیط دانشگاه نیز چالش‌ها در سطحی بسیار متنوع مطرح شده است. چالش دیپلماتیک در صدور ویزا و روادید برای دانشجویان و استادان خارجی، که در مواردی به از دست دادن زمان ثبت نام در زمان مقرر و یا انصراف از ادامه تحصیل منجر می‌شود تا چالش‌های بین فرهنگی دانشجویان خارجی چه در سطح دانشگاه و چه در سطح شهر که هم توسط دانشجویان خارجی و هم مدیران دانشگاهی بسیار مورد تأکید بوده است. تغییرات سیاسی تأثیرگذار در اجرای سیاست بین‌المللی‌سازی در ایران مانند برجام و پس از برجام و همچنین شرایط اقتصادی کشور از دیگر موارد تأثیرگذار در بین‌المللی‌سازی بوده است که به نقش زمینه و ضرورت تحلیل آن در اجرای موفق سیاست اشاره داشته‌اند.

تحلیل زمینه به عنوان اولین گام در فرایند بین‌المللی‌سازی ضامن موفقیت در گام‌های بعدی است. در واقع سهل انگاری در تحقق درست این مرحله، علیرغم جدیت در مراحل بعدی، به تعبیر وحید (۱۳۸۸) «ساختن بنایی استوار در زمینی ناپایدار» است.

فرایند بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایران

فرایند به چگونگی انجام سیاست مربوط می‌شود. فرایند از دیدگاه ساباتیئر (۱۹۹۳) و والت (۱۹۹۴)، دارای مراحل مختلفی است که عبارتند از: مرحله شناسایی و تشخیص مسأله، تدوین و انتخاب گزینه سیاستی، برنامه‌ریزی، اجرا، پایش، ارزیابی، و بازخورد. در مدل حداد و دمسکی (۱۹۹۵) علاوه بر توجه به چگونگی و مراحل انجام سیاست به گام‌های قبل از اجرا نیز توجه دارد. تحلیل وضعیت و توجه به زمینه که در بخش قبلی به آن پرداخته است به عنوان گام اول در مدل حداد و دمسکی (۱۳۸۸) مبنای شکل گیری و انتخاب گزینه سیاستی در گام بعدی محسوب می‌گردد.

گام دوم و سوم در مدل حداد و دمسکی (۱۹۹۵) به شکل گیری گزینه‌های سیاستی و انتخاب یکی از آن‌ها براساس ارزیابی‌های انجام شده تعلق دارد. در این مرحله، سیاستگذاران و تصمیم‌گیران با برگزاری جلسه‌های مشترک با برنامه ریزان و مجریان و از طریق ارزیابی گزینه‌های سیاستی توسط خبرگان، گزینه سیاستی برتر را از میان گزینه‌های سیاستی شکل گرفته انتخاب می‌کنند. در واقع، انتخاب گزینه سیاستی در این مرحله، براساس تحلیل‌های ارائه شده در مرحله نخست، «میزان عقلانیت و اطلاعات موجود» (حداد و دمسکی، ۱۳۸۸؛ هوی و تارتر، ۲۰۰۸) درباره هر گزینه سیاستی، چالش‌ها و مشکلات احتمالی ناشی از اجرای سیاست، مزایا و پیامدهای مثبت اجرای هر گزینه سیاستی را معلوم می‌سازد و به سیاستگذار در انتخاب گزینه‌های که از یکسو منطبق با اسناد بالادستی، و از سوی دیگر، هماهنگ با وضعیت و شرایط موجود در هر دو سطح خرد و کلان کمک می‌نماید. چالش‌ها و فرصت‌های مطرح شده در گام نخست، سیاستگذاران و تصمیم‌گیران را از رؤیایپردازی و آمال و آرزوهای غیرعملی و غیرمنطبق با زمینه، برحذر می‌دارد. در این مرحله سیاستگذار بیش از هر نکته دیگری باید به عملی بودن و قابلیت اجرای سیاست بیندیشد ضمن آنکه باید تعیین گزینه‌های جایگزین اقدام نماید. مثال عملی در این باره، همانگونه که برخی از مشارکت‌کنندگان اشاره داشته‌اند توجه به شرایط سیاسی کشور در دوره پس از برجام است؛ به گونه‌ای که ورود دانشگاه‌های مختلف دنیا به ایران، در پی سیاست گسترش فعالیت‌ها و همکاری‌های مشترک بین‌المللی ایران متأثر از فضای پس از برجام، منجر به امضای تفاهم نامه‌ها و قراردادهای همکاری بسیار و در نتیجه ایجاد تعهدات مشترکی شده است. در چنین فضایی که دو

طرف به دنبال استفاده از فرصت‌های حاصل از این توافق سیاسی در ایران هستند، در جای دیگری از دنیا رئیس جمهوری انتخاب می‌شود (ضرورت تحلیل در سطح بین‌الملل) که بر سیاست‌های آموزشی ما در این نقطه از جهان تأثیر می‌گذارد؛ محاسبات ما را به هم می‌زند و فرایند اجرای سیاست را دچار اختلال می‌کند. این نکته از آنرو اهمیت دارد که در صورت پیش‌بینی به موقع اتفاق‌های احتمالی سیاسی و در نظر گرفتن گزینه‌های سیاستی جایگزین، امکان مانور برای سیاستگذاران و برنامه‌ریزان فراهم می‌شود گام بعدی در مدل حداد و دمسکی (۱۹۹۵) به برنامه‌ریزی و اجرا تعلق دارد. در این مرحله به استناد تحلیل‌های ارائه شده و گزینه سیاستی اتخاذ شده توسط سیاستگذاران، تدوین برنامه مقدر خواهد شد. برنامه‌ریزی برای اجرای گزینه سیاستی، اصلی‌ترین مرحله سیاستگذاری تلقی می‌شود. از آنجاکه هر گزینه سیاستی به اجرا منتهی نمی‌شود، این گام بسیار با اهمیت است. «اجرا، مهم‌ترین گام در سیاستگذاری و عامل تأثیرگذار بر تمام جنبه‌های سیاست، در سطح محلی، ملی، و بین‌المللی است. (ملک محمدی، ۲۰۱۴، ۳۰) این مرحله به موجب ویژگی نظام آموزش عالی، اهمیت خاصی دارد، زیرا مجری، یک سازمان واحد و منحصربفرد نیست، بلکه مجریانی مرکب از دانشگاه‌های متعدد و همچنین، مؤسسه‌ها و مراکز پژوهشی هستند که علاوه بر تفاوت در رسالت‌ها و مأموریت‌ها، در نقاط مختلف کشور مستقر هستند. در این گام همانگونه که در بخش بازیگران به آن‌ها اشاره خواهد شد، اجرای سیاست بین‌المللی‌سازی بدلیل مشکلات ناشی از مؤلفه بازیگران با چالش‌های جدی در بخش اجرا روبرو است که بنا بر ترجیح نویسنده در بخش بازیگران به آن اشاره خواهد شد.

گام مهم و اساسی دیگر در فرایند سیاستگذاری «ارزیابی» است. در مدل حداد و دمسکی (۱۹۹۵) اگرچه تأکید اصلی بر ارزیابی در گام پس از اجرا و در ارزیابی تأثیرات سیاست صورت گرفته است اما همانگونه که در انتخاب گزینه سیاستی ذکر شد، ارزیابی نه تنها امکان انتخاب گزینه مناسب، بلکه امکان انتخاب گزینه‌های جایگزین در شرایط خاص را نیز فراهم می‌سازد. همچنین ارزیابی در مرحله اجرا، با به صدا درآوردن به موقع زنگ خطر، امکان شکست سیاست را از طریق عوض کردن عوامل و یا نحوه اجرا کاهش می‌دهد؛ ارزیابی در مرحله پس از اجرا نیز می‌تواند مقدمات آغاز چرخه بعدی سیاستگذاری را برای تصمیم‌گیری در ادامه، توقف، یا اجرای سیاست جدید فراهم کند. از این رو نمی‌توان ارزیابی را صرفاً در یک مرحله از فرایند سیاستگذاری تعریف نمود. زیرا بنظر می‌رسد همانگونه که بابایی و توکلی (۱۳۹۴) در نتایج پژوهش خود اشاره کرده‌اند، ارزیابی به طور مشخص در سه سطح اصلی انجام می‌شود:

۱. ارزیابی در ابتدای چرخه سیاستگذاری (ارزیابی گزینه‌های سیاستی)؛

۲. ارزیابی در طول فرایند اجرا؛

۳. ارزیابی در پایان چرخه سیاستگذاری.

در سیاست بین‌المللی‌سازی، توجه به این نکته بدلیل شرایط خاص کشورهایی مانند ایران خصوصاً در موقعیت فعالی از اهمیتی دوچندان برخوردار است. پایش، رصد و ارزیابی مستمر در فرایند بین‌المللی‌سازی. گام نهایی در مدل حداد و دمسکی (۱۳۸۸) چرخه سیاستگذاری بعدی است. در یک وضعیت مطلوب، هنگامیکه اجرای سیاست تکمیل و نتایج آن تعیین شد، مرحله ارزیابی نتایج سیاست امکان دستیابی به یک چرخه سیاستگذاری جدید را فراهم می‌سازد. اگر گزینه سیاستی بین‌المللی شدن از ابتدا به گون‌های نظام‌مند تدوین، طراحی، و اجرا شود، مجریان، پس از پایان برنامه، قادر خواهند بود به راحتی پیشنهادهای خود را درباره چرخه سیاستگذاری بعدی ارائه کنند. در این مرحله، پرسش زیر باید به روشنی قابل پاسخگویی باشد:

«چرخه بین‌المللی‌سازی بعدی، چگونه و با چه میزان اختلاف از سیاست فعلی قابل طرح، برنامه‌ریزی، و اجراست؟»

طراحی این گام در مدل‌های سیاستگذاری، متأثر از ذات سیاستگذاری است، زیرا «سیاستگذاری، فعالیتی مقطعی نیست که از یک نقطه، آغاز و در نقطه دیگری به پایان برسد، بلکه به دلیل تغییر منابع تدوین سیاست و حتی مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده یک مشکل، بازنگری در سیاست‌ها و تغییر و اصلاح آن‌ها، مبنای تکامل سیاست‌هاست» (الوانی، ۱۳۸۶). از این رو توجه سیاستگذاران ایرانی به این گام تقویت‌کننده دیدگاه استمرار و عدم وقفه در چرخه بین‌المللی‌سازی و پرهیز از تقلیل آن به فعالیت‌های پراکنده و مقطعی است.

نتیجه‌گیری

در دنیای امروز و در محور و هرم اصلی قدرت در جغرافیای سیاسی کشورها، آموزش عالی و به ویژه دانشگاه‌ها، از بنیادی‌ترین نهادهای آموزشی و پژوهشی و با ارزش‌ترین منابع جامعه برای توسعه و پیشرفت می‌باشند. سیستم‌های آموزش عالی به منظور مقابله با چالش‌ها و مشکلات پیش روی خود خط مشی‌های خاصی را در زمینه‌های آموزش و پژوهش مؤسسات خود اتخاذ می‌نماید. بنابراین بکارگیری سیاست علمی خاص و مؤثر برای دستیابی به این اهداف عالی آموزش در زمینه بین‌المللی‌سازی علمی ضروری و لازم است.

هدف پژوهش حاضر ارزیابی نقش نظام آموزش عالی مبتنی بر سیاست‌گذاری و بین‌المللی‌سازی علمی در کشور می‌باشد. ارزیابی، متأثر از فرایند سیاست‌گذاری، در ساده‌ترین و گویاترین تعریف از سیاست‌گذاری و بین‌المللی‌سازی علم، یعنی «تداوم یک عمل به صورت نظام‌مند»، است؛ از اینرو، ارزیابی نهایی پژوهش به صورت یک چرخه متصل و به هم پیوسته تعریف شده است. این شکل نشان‌دهنده تأکید نویسنده، بر تحقق بین‌المللی‌سازی علمی و اجرایی در جهت فراهم نمودن مقدمات و بستر لازم برای بهبود نظام آموزش عالی در سطح ملی و تحقق بین‌المللی‌سازی به عنوان فرایندی هدفمند، مستمر و ادامه دار است.

آموزش عالی مسئولیت تربیت رهبران، مدیران و متخصصان کشور را پذیرفته است. بدیهی است که بهره‌برداری از ظرفیت و تخصص‌های نهفته و فراموش شده در آموزش عالی در دستیابی به آینده‌های بهتر را تسهیل خواهد کرد. اما در این بین آموزش عالی با چالش‌های خاصی روبه‌رو است که در تدوین سیاست‌گذاری مناسب آن می‌توان ضعف فرهنگ مشارکت در نظام آموزش عالی، ایستایی در خط مشی‌گذاری نظام آموزش عالی و رقابت‌پذیری بین‌المللی آموزش عالی را به قوت تبدیل نمود.

در مجموع می‌توان بیان نمود، پژوهش حاضر در نظر داشته که با ارزیابی آموزش عالی کشور در سیاست‌گذاری و بین‌المللی‌سازی علمی و اجرایی در کشور، ایجاد نظام پایش مؤثر مبتنی بر سیاست‌گذاری علمی، ایجاد و نگهداشت فرهنگ بین‌المللی‌سازی سطوح مختلف علمی و اجرا به دور از هرگونه تعصب، پیش‌داوری و قضاوت‌های سلیقه‌ای و بر مبنای واقع‌گرایی و نیازهای جامعه خط‌مشی‌های شایسته آموزش عالی به ویژه دانشگاه‌ها تدوین گردد.

منابع

۱. الوانی، حسن (۱۳۷۹). موانع ساختاری اجرای برنامه‌های توسعه در ایران. مجله مدیریت و توسعه، ۷ (۴).
۲. الوانی، مهدی (۱۳۸۶). فرایند خط مشی‌گذاری عمومی. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
۳. امیری فرح‌آبادی، جعفر و همکاران (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی فرایند سیاست‌گذاری پژوهشی در نظام آموزش عالی ایران. فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای، دوره هشتم، شماره ۴، ۱۳۹-۱۷۱.
۴. اصغری، فیروزه (۱۳۹۵). ارزیابی نظام کنونی آموزش عالی، ضرورت اجرای بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها در ایران. کنگره ملی آموزش عالی ایران. تهران: دانشگاه تهران.
۵. بابایی، سحر؛ توکلی، غلامرضا (۱۳۹۴). تدوین مدل فرایندی سیاست‌گذاری در سازمانهای دولتی. فصلنامه سیاست‌گذاری عمومی، ۱ (۳)، ۲۹-۵۳.
۶. بابایی، سحر؛ توکلی، غلامرضا (۱۳۹۶). احصای عقلانیت‌های پایه در فرایند سیاست‌گذاری عمومی. فصلنامه سیاست‌گذاری عمومی، ۱ (۳)، ۶۳-۸۲.
۷. خورسندی، علی (۱۳۹۵). آموزش عالی بین‌المللی، استراتژیها و شرایط امکان. پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
۸. حداد، وادی؛ دمسکی، تری (۱۳۸۸). فرایند برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری در آموزش و پرورش (یک چارچوب کاربردی). ترجمه غلامرضا گرائی نژاد و رخساره کاظم. تهران: انتشارات مدرسه.

۹. سالار آملی، حسین (۱۳۹۴). چالشها و فرصتهای پیش روی بین المللی شدن آموزش عالی در دوره پسا برجام. سمینار دانشگاه بین المللی در ایران و سیاست پیش رو. در ابعاد فرهنگی و اجتماعی بین المللی شدن، پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، ۲۵۹-۲۷.
۱۰. فراستخواه، مقصود (۱۳۹۲). نقد مدل سیاستگذاری آموزش عالی در ایران. قابل دستیابی در <http://farasatkah.blogspot.com>
۱۱. عباسی، طیبیه؛ احمدی، هانیه (۱۳۹۶). توسعه مدلی برای اندازه گیری انسجام خط مشی های حوزه علوم، تحقیقات و فناوری. فصلنامه سیاستگذاری عمومی، سال سوم، شماره ۲، ۱۱۷-۱۳۳.
۱۲. وحید، مجید (۱۳۸۸). سیاستگذاری عمومی. نشر میزان.
۱۳. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (۱۳۹۵). همکاری های علمی بین المللی (سخن آمارها). وزارت علوم، تحقیقات و فناوری.
14. Abbasi, K. (1999). The World Bank and World Health: Focus on South Asia II- India and Pakistan. *British Medical Journal*. 318, 1132-1135.
15. Altbach, P., Reisberg, L., & Rumbley, L. (2009). Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. A Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
16. American Council on Education. (2011). Strength Through Global Leadership and Engagement: U.S. Higher Education in the 21st Century. Report of the Blue Ribbon Panel on Global Engagement. Washington, DC: American Council on Education.
17. Haddad, W., & Demsky, T. (1995). Education policy-planning process: An applied framework. Paris: UNESCO, International Institute for Educational Planning.
18. Hoy, W. K., & Tarter, C. J. (2008). Administrators solving the problems of practice. Boston, MA: Pearson Education, Inc.
19. Hudzik, J. K. (2013). Changing Paradigm and Practice for Higher Education Internationalisation. In H. de Wit, An introduction to higher education internationalization (47-60). Milano: Centre for Higher Education Internationalization. Universita Cattolica Del Sacro Cuore.
20. Knight, J. (2015). New rationales driving internationalization. *International Higher Education*, (34).
21. Qiang, Z. (2003). Internationalization of Higher Education Toward a Conceptual Framework. *Policy future in Education*, 1(2), 248-70.
22. Malek Mohammadi, H. (2014). The Ill-Balanced Triangles of the Islamic States in Crisis. *The Quarterly Journal of Political Studies of Islamic World*, 3(8.9), 121-127.
23. Van Damme, D. (2002) Higher Education in the Age of Globalization, UNESCO/IAU, Globalization and the Market in Higher Education: Quality, Accreditation and Qualification, <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002277/227729E.pdf>
24. Walt G, Gilson L (1994). Reforming the health sector in developing countries: the central role of policy analysis. *Health policy and planning*. 9(4), 353-370.
25. Walt, G. (1994). Health Policy-An Introduction to Process and Power. Zed Book. London.
26. Zolfaghari, A.; sabran, S.; Zolfaghari, A. (2009). Internationalization of higher education: Challenges strategies, policies and programs. *US-China Education Review*, 6(5) (Serial No.54).